

ӘОЖ 378.1
МРНТИ 14.35.07

<https://doi.org/10.51889/2021-2.1728-5496.02>

Ш. Ж. Колумбаева^{1}*

*¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы қ., Қазақстан*

ҚАЗАҚСТАННЫҢ БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРІН ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНА ДАЯРЛАУДЫҢ ӘДІСНАМАЛЫҚ ТӘСІЛДЕРІ ТУРАЛЫ

Аңдатпа

Жаһандану, ақпараттандыру, цифрландыру қазіргі тәрбие процесін қиындататын ауқымды өзгерістерге әкелді. Қазақстандағы тәрбиенің заманауи тәжірибесі зияткерлік ұлтты қалыптастыру міндетін шешуге бағытталған. Білім беру процесінің, оның ішінде тәрбие процесінің негізгі тұлғасы-мұғалім. Қазақстанда болып жатқан қоғамдық сананы жаңғырту, білім беру мазмұнын да, тәрбие жүйесін де жаңарту тек мазмұнды ғана емес, сонымен қатар педагогтарды бала тәрбиесіне, білім беру ұйымдарында тәрбие жүйесін ұйымдастыруға кәсіби даярлаудың әдіснамасын да түсінуді талап етеді. Қазақстанның болашақ педагогтарын тәрбие жұмысына кәсіби даярлаудың дәстүрлі және қазіргі заманғы әдіснамалық негіздерін талдау қазақстандық қоғамның рухани жаңаруы жағдайында болашақ мұғалімді даярлау стратегиясын әзірлеуге мүмкіндік береді деп санаймыз. Мақала Абай атындағы ҚазҰПУ- да жүргізілген тәжірибелер негізінде жазылды. Жүргізілген зерттеу нәтижесінде этникалық, мәдени, діни сан алуандылық деңгейі жоғары Қазақстанда мұғалімді даярлау процесі жоғары оқу орнының білім беру процесінің тәрбиелік және әлеуметтендіру құрамдас бөліктерін күшейтуді талап етеді деген қорытындыға келдік. Заманауи Мұғалімді кәсіби даярлау стратегиясы жеке тұлғаға бағытталған, құзыреттілік парадигмалар идеяларының жетекші рөлі бар полипарадигмалды тұжырымдама болуы керек.

Түйін сөздер: педагогикалық білім беру, педагогтарды кәсіби даярлау әдістемесі, полипарадигмалдық тәсіл, ұлттық тәрбие.

*Ш. Ж. Колумбаева¹ **

*¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая,
г.Алматы, Казахстан*

О МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ ПОДХОДАХ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ КАЗАХСТАНА К ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ

Аннотация

Глобализация, информатизация, цифровизация, привели к масштабным изменениям, которые проблематизировали современный процесс воспитания. Современная практика воспитания в Казахстане направлена на решение задачи формирования интеллектуальной нации. Ключевой фигурой образовательного процесса, в том числе и воспитательного, является учитель. Происходящие в Казахстане модернизация общественного сознания, обновление, как содержания образования, так и системы воспитания требуют осмысления не только содержания, но и методологии профессиональной подготовки педагогов к воспитанию детей, к организации воспитательной системы в организациях образования. Мы считаем, что анализ традиционных и уточнение современных методологических основ профессиональной подготовки будущих педагогов Казахстана к воспитательной

работе даст нам возможность выработать стратегию подготовки будущего учителя в условиях духовного обновления казахстанского общества. В статье раскрывается опыт КазНПУ им.Абая. В результате проведенного исследования мы пришли к выводу, что процесс подготовки учителя в Казахстане, имеющего высокую степень этнического, культурного, религиозного многообразия, требует усиления воспитательных и социализирующих составляющих образовательного процесса вуза. Стратегией профессиональной подготовки современного учителя должна стать полипарадигмальная концепция при ведущей роли идей личностно-ориентированной, компетентностной парадигм.

Ключевые слова: педагогическое образование, методология профессиональной подготовки педагогов, полипарадигмальный подход, национальное воспитание.

Sh. Zh. Kolumbayeva^{1}*

*¹Abai Kazakh National Pedagogical University,
Almaty, Kazakhstan*

ON METHODOLOGICAL APPROACHES TO TRAINING FUTURE TEACHERS OF KAZAKHSTAN FOR UPBRINGING WORK

Abstract

Globalization, informatization, digitalization, led to large-scale changes that have problematized the modern process of upbringing. The modern practice of upbringing in Kazakhstan is aimed at solving the problem of forming an intellectual nation. The key figure in the upbringing process is the teacher. The modernization of public consciousness taking place in Kazakhstan, the renewal of both the content of education and the system of upbringing require understanding not only the content, but also the methodology of the professional training of teachers for the upbringing of children, for the organization of the upbringing system in educational organizations. We believe that the analysis of traditional and clarification of modern methodological foundations of professional training of future teachers of Kazakhstan for upbringing work will give us the opportunity to develop a strategy for training future teachers in the conditions of spiritual renewal of Kazakhstan's society. The article reveals the experience of Abai KazNPU. As a result of the conducted research, we came to the conclusion that the process of training a teacher in Kazakhstan, who has a high degree of ethnic, cultural, and religious diversity, requires strengthening the upbringing and socializing components of the educational process of the university. The strategy of professional training of a modern teacher should be a polyparadigmatic concept with the leading role of ideas of personality-oriented, competence paradigm.

Key words: pedagogical education, methodology of professional training of teachers, polyparadigm approach, national education.

Кіріспе. 20-21 ғасырдың басында пайда болған дүниетанымдық дағдарыс адамдардың қоғамдағы жеке тұлғаны тәрбиелеудің құндылықтары мен мұраттары туралы идеяларын өзгертті. Нарықтық экономика өзінің жаңа ұстанымдарымен - экономикалық еркіндік, адамдардың ерекше белсенділігі адамның рухани-адамгершілік денсаулығының төмендеуіне әкелді: өткеннің ең жақсы дәстүрлері бұзылып, жоғалады, ал жаңалары жеткілікті түрде түсінілмеген және түсінікті емес. Осыған орай, қоғамда жағымды білім беру кеңістігін құра алатын болашақ тәрбиешілерді даярлаудағы әдіснамалық ұстанымдарды, көзқарастарды нақтылау мен түсінудің теориялық және практикалық маңыздылығы айқын.

«Қазақстан-2050» Стратегиясында өскелең ұрпақты тәрбиелеу жүйесін дамыту білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың басым бағыты ретінде белгіленген. Қазақстандағы мектептегі білім беру мазмұнын жаңарту негізіне білім беруді жаңғырту шеңберінде қазіргі заманғы әлемде Төртінші өнеркәсіптік революцияға табысты бейімделу үшін экономиканың жаңа технологиялық тәртібіне бағдарланған адамгершілігі жоғары, білімді, бәсекеге қабілетті адами капиталды даярлаудың прогрессивті идеясы алынған.

Бәсекеге қабілетті тұлғаны қалыптастырудың негізі отбасында, қоғамда және білім беру жүйесінде қаланатын құндылықтар болып табылады [1]. Оқыту мен тәрбиелеудің құндылыққа бағдарланған тәсілі ел мектептерінің бүкіл мектеп жүйесінің ажырамас бөлігі болып табылады.

Білім беру процесінің негізгі тұлғасы-мұғалім. Қазақстанда болып жатқан әлеуметтік-экономикалық өзгерістер, Мектептегі білім беруді, оның ішінде тәрбиені жаңғырту, жаһандық сын-қатерлер болашақ мұғалімді даярлаудың мазмұнын ғана емес, сондай-ақ әртүрлі типтегі және түрдегі білім беру ұйымдарындағы тәрбие жұмысына дайындығының әдіснамалық негіздерін де ұғынуды талап етеді. *Біздің жұмысымыздың мақсаты:* дәстүрлі талдау және Қазақстанның болашақ педагогтарын тәрбие жұмысына кәсіби даярлаудың қазіргі заманғы әдіснамалық негіздерін нақтылау болып табылады.

Еліміздің педагогикалық және ғылыми қоғамдастығы ұзақ жылдар бойы мектепте орныққан кемшіліктерді еңсеретін тәрбиенің жаңа тәжірибесі қажет екенін мойындады. 2017 жылдан бастап ел мектептерінде тәрбие жұмысының белгіленген күшеюі Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президентінің "Болашаққа көзқарас: қоғамдық сананы жаңғырту" бағдарламалық мақаласының шығуымен байланысты, онда қоғамдық сананы жаңғыртудың стратегиялық индикаторлары айқындалды: бәсекеге қабілеттілік, прагматизм, ұлттық бірегейлікті сақтау, білімге табыну, революциялық емес, эволюциялық даму, ХХІ ғасырға лайықты сапа ретінде сананың ашықтығы.

Бұл ұстанымдар қоғамдық сананы жаңғыртудың стратегиялық индикаторлары және білім беру жүйесінің барлық деңгейлеріндегі тәрбиенің жаңа мазмұнының басымдықтары "Рухани жаңғыру" бағдарламасын іске асыру жағдайындағы тәрбиенің тұжырымдамалық негіздері"(2019ж.) әзірленіп, баяндалған. Тұжырымдаманың барлық идеяларын іске асыру үшін Қазақстан Республикасының болашақ мұғалімі білім беру процесінің тәрбиелік әлеуетін арттыруды, Мәңгілік ел құндылықтары негізінде оқыту мен тәрбиелеуді неғұрлым сапалы және тиімді біріктіруді, оқушылардың академиялық даярлығын және жүйелі-іс-әрекеттік тәсіл, пәнаралық интеграция және практикаға бағдарлану негізінде олардың дербестігін дамытуды қамтамасыз ететін тәрбиелеу технологияларын, әдістемелерін меңгеруі қажет [2].

Мұғалімді тәрбие қызметіне кәсіби даярлау мәселесі жаңа емес, ол үнемі ғалымдарды зерттеу саласында. Тәрбие әлеуметтік анықталған процесс. Кез-келген қоғамда болып жатқан әлеуметтік-экономикалық, саяси реформалар тәрбие мақсаттарына, яғни мұғалімдердің тәрбие қызметінің түпкі нәтижесіне әсер етеді.

Н.А. Асташова, П.Р. Атутов, Б. П. Беспалько, В. И. Загвязинский, Л. В. Загрекова, И. А. Колесникова, Б. П. Невзоров, Л. И. Новикова, В. А. Сластенин, Н. Д. Хмель, А. Б. Абибуллаева және т. б. еңбектерінде педагогикалық жоғары оқу орындары мен университеттерде мамандарды тәрбие жұмысына даярлаудың теориялық негіздері зерттелді.

Кейбір ғалымдар «мұғалімнің тәрбие іс - әрекетіне кәсіби дайындығы-бұл мұғалімнің психикалық және кәсіби жетілу субъектісі ретінде дамуы, мұғалімнің тәрбиелік әлеуетін арттыруға жағдай жасауды көздейтін, кәсіптің жеке маңызды мағынасын іздеуге, кәсіби интроспекцияға итермелейтін процесс» деп болжайды [3]

Мұғалімнің кәсіби дайындық процесіндегі тәрбие жұмысына дайындығын қалыптастыру мәселесі Е.П. Белозерцев, Г. А. Бокарева, Н. М. Борытко, Т. Н. Демина, И. А. Колесникова, А. А. Орлов, О. С. Газман, Н. Е. Щуркова және т. б. педагогикалық

зерттеулерде қарастырылды. Жалпы алғанда, олардың жұмысын талдау тәрбие жұмысына дайындықтың кейбір жалпы ережелерін бөлуге мүмкіндік берді: мектеп оқушыларын тәрбиелеу бойынша білім, білік жүйесі; тәрбие жұмысына мотивациялық-құндылық қатынасы.; қажетті жеке қасиеттер мен тәрбиелік дағдыларды үнемі өзін-өзі жетілдіру; тәрбиелеудің жаңа технологияларын қолдана отырып, студенттермен тәрбие жұмысының әдістемесін өз бетінше құру мүмкіндігі және т. б.

Қазақстанда мұғалімді тәрбие жұмысына дайындаудың жекелеген аспектілері бойынша бірқатар зерттеулер Н.Д. Хмельдын тұтас педагогикалық процесс теориясының негізінде қарастырылады (М.Н.Сарыбеков, К.А.Жукенова, А.К.Сатынская және т. б.)

Зерттеу материалдары мен әдістері. Талдау көздері мұғалімнің кәсіби дайындығы, тәрбие теориясы мәселелері бойынша педагогтар мен психологтардың еңбектері болды; ресми материалдар мен құжаттар, оқу жоспарлары мен бағдарламалары, білім беру мен тәрбие саласындағы құжаттар мен құқықтық актілер, бағдарламалық-әдістемелік материалдар, монографиялар, мұғалімді тәрбиелеу мен даярлаудың теориясы мен практикасы бойынша ғылыми зерттеулер, ғылыми-практикалық конференциялар материалдары, жеке педагогикалық тәжірибе, сондай-ақ Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінде болашақ мұғалімді кәсіптік даярлаудың практикалық тәжірибесі. Қойылған мақсатқа жету үшін зерттеудің кешенді теориялық әдістері қолданылды: мұғалімнің тәрбие жұмысына дайындығын қалыптастыру мәселесі бойынша элеуметтік-педагогикалық, психологиялық-педагогикалық зерттеулерді талдау; осы мәселе бойынша педагогикалық тәжірибені зерттеу, жалпылау, теориялық түсіну.

Зерттеу нәтижелері және оларды талқылау. Соңғы отыз жылдағы мұғалімді тәрбие жұмысына дайындау мәселесі бойынша зерттеулер мен педагогикалық еңбектерді талдау Ресей және Қазақстан ғалымдарының зерттеулерінде педагогтарды тәрбие жұмысына дайындаудағы кейбір өзекті әдіснамалық идеялар мен тәсілдерді бөліп көрсетуге мүмкіндік берді. Педагогикалық ғылым мен педагогикалық білімде ғалымдардың әр түрлі ұрпақтарының теорияларының, идеяларының ғылыми-практикалық құндылығын мойындай отырып, біз үшін өзекті болып табылатын жекелеген заманауи идеялар мен тәсілдерге тоқталғымыз келеді. Сонымен, И. А. Колесникованың зерттеулерінде (1991) тәрбие процесінің тұтастығы тұжырымдамасына байланысты теориялық және әдіснамалық идеялар, педагогикалық пәндердің жаңа курстарын енгізу мазмұнын, бағдарламаларын, әдістерін әзірлеу тәсілдері негізделген [4]. А. Б. Абибулаева (2004) өзінің зерттеуінде өткен және қазіргі замандағы гуманистік педагогтардың идеяларын растады, болашақ мұғалімдерді тәрбие жұмысына кәсіби даярлау жүйесінің теориялық-әдіснамалық негізі студенттерді жеке тұлғаға бағытталған тәрбиелеуді және олардың шығармашылық әлеуетін дамытуды қамтамасыз ететін гуманистік тәсіл болып табылады, сондай-ақ жеке-шығармашылық тәсілдің ерекшелігін негіздеді, оның мәні педагог-тәрбиешінің тұлғасын педагогикалық даралық ретінде құндылық-мағыналық түсінуде жатыр. Ғалым өз еңбектерінде педагогикалық даярлауды студенттің тәрбие саласында өзін-өзі тануына (аутокреациясына) бағдарлауға назар аударады [5].

Н.Л.Селиванова, П. В.Степанов, И. В. Степанова [6] болашақ мұғалімдерді тәрбие қызметіне даярлау процесінде өзгерістер енгізу қажеттілігін тек тәрбие туралы заманауи ғылыми білімдерді интеграциялаумен ғана емес, сонымен қатар педагогикалық ғылымның соңғы жетістіктері мен мектеп тәжірибесіндегі өзгерістерді ескере отырып, кәсіби дайындық процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді жаңартумен де байланыстырады. тәрбие.

К. Д. Ушинский атындағы Ярослав МПУ ғалымдары (Байбородова Л.В., Груздев М. В., Харисова И. Г., Важнова О. Г., Яковлева Ю. В.) болашақ мұғалімдерді даярлаудың синхронды моделін жүзеге асыру құралы ретінде практикаға бағытталған тәсілдің өзектілігін негіздейді[6].

Қазақстандық білім беруді жаңғырту, педагогикалық білім беруді ізгілендіру мұғалім тұлғасының субъективті дамуы мен өзін-өзі дамытуын көздейді. Мұғалімнің педагогикалық мақсатқа сай мінез-құлқының детерминанты оның педагогикалық іс-әрекеттің мәні туралы, оның материалдық және рухани әлем құбылыстарының әмбебап байланысындағы орны туралы ішкі идеясы болып табылады. Осы аспектіде бізге Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінде педагогикалық шеберлік Академиясының ашылуы мен жұмыс істеуі әдіснамалық тұрғыдан негізделген болып көрінеді. Болашақ педагог-тәрбиешінің кәсіби қалыптасуындағы үздіксіз педагогикалық практиканың (1-4 курс) рөлі сөзсіз, яғни тәжірибеге бағдарлану жетекші әдіснамалық ұстанымдарға ие екенін атап өткен жөн.

Психологиялық-педагогикалық ғылым және білім беру практикасы білім берудегі, оның ішінде тәрбие саласындағы инновациялар педагогтердің кәсіби құзыреттілігінің жоғары деңгейіне, олардың азаматтық және әлеуметтік жауапкершіліктің жоғары дәрежесімен заманауи, шығармашылық жұмыс істеуге дайындығына байланысты екенін растады. ЮНЕСКО - ның құжаттарына, Болон процесі декларациясының ережелеріне сәйкес педагогтердің кәсіби құзыреттілігі-бұл қазіргі әлемдегі балалардың дамуы мен білім алуының басты шарты. Абай атындағы ҚазҰПУ-ның педагогикалық шеберлік Академиясының қызметі бұл тұрғыда болашақ мұғалімнің тұлғасын субъектілік, құндылық-мағыналық дамытуға және оның педагогикалық құзыреттілігін қалыптастыруға бағытталған. Яғни, Академия қызметінің негізіне, Ресей және Қазақстан ғалымдарының Э.Ф.Зеер, И. С. Якиманская, Г. И. Ибрагимова, В. А. Новиков, М. В. Пожарская, С. Е. Шишов, В. Р. Билданова, Г. Р. Шагивалеева [7;8], М. В. Жигорев, Л. А. Пантелеев, Н. Рахметова, Ж. Сандибаева, М. В. Жигорев, Д. Қалабаеванын [9] дайындау бойынша зерттеулерінде басым болатын, құзыреттілік тәсіл алынған.

Селиванова Н. Л., Степанов П. В., Степанова И. В. [10] болашақ педагогтарды тәрбие қызметін жүзеге асыруға дайындаудың негізгі мәселелерін анықтай отырып, іргелі білім беру мен кәсіптік оқыту, тұлғаның тұтас дүниетанымдық мәдениетінің жаратылыстану-ғылыми және гуманитарлық компоненттерінің бытыраңқылығы арасындағы өсіп келе жатқан қайшылықты анықтады және осыған байланысты жалпы және арнайы құзыреттерді қалыптастыру үшін негіз болып табылатын ең әмбебап және жалпыланған біліммен мазмұнды толтырылған интегралды пәнаралық курстарды құру қажеттілігін өзектендірді. Ең бастысы, біздің ойымызша, жаһандық экономикалық және әлеуметтік-мәдени өзгерістер дәуірінде өзінің тәрбиелік қызметін жүзеге асыратын және жүзеге асыратын тәрбиеші мұғалімдердің жаңа буынын даярлауға бағытталған білім болуы керек.

Ғалымдар қазіргі өркениет әлі де жүйелі дағдарыс жағдайында екенін және барлық жаһандық проблемалардың басты себебі адамның өзі, оның дүниетанымы, әлемге деген көзқарасы бар екенін айтады. Қазіргі өркениеттің болуы мен одан әрі дамуын адам, оның ақыл-парасаты, адамгершілікке, руханиятқа, яғни рухтандырылған интеллект анықтайды [11]. Сондықтан қоғамды ізгілендіру білім беруді ізгілендірудің ажырамас құрамдас бөлігі болуы керек. Гуманизм идеялары әлемдік білім беру процесін реттейтін заңдар мен ережелерде, сондай-ақ жекелеген елдердің ресми құжаттарында көрініс табады. Қазақстанда ізгілендіру білім беруді дамытудың басым қағидаты ретінде "Білім туралы" Заңда, 2020-2025 жылдарға арналған білім беруді және ғылымды дамытудың Мемлекеттік бағдарламасында, білім беру стандарттары мен бағдарламаларында көрсетілген.

Келе жатқан "білім экономикасы" адамның адамгершілігіне қайшы келеді, оның рухани тозуына, қоғамдағы иеліктен кетуіне және өмірдің мәні ретінде консюмеризмнің қалыптасуына әкелді. Зерттеушілердің пікірінше, жаңа өркениеттің өмір сүруінің және прогрессивті дамуының мүмкін жолы - конвергенция, рухани интеграция, ынтымақтастық, өзара түсіністік және жаңа дүниетаным.

Жаһандану, цифрлық экономика, білім беруді цифрландыру, жаһандық ақпараттық желілер, жасанды интеллект, қоғамды виртуалдандыру сияқты әлемдік факторлар ұлттық

құндылықтардың қуатты тәрбиелік мәдени қалыптастырушы әлеуетіне қайта бағдарлауды, адамзаттың рухани-адамгершілік мұрасының императивтерін күшейтуді қажет етеді. Яғни, педагогикалық білім беруде аксиологиялық, мәдениеттанулық, этнопедагогикалық, көпмәдениетті тәсілдер кешенінде өзектендірілген.

Ресейде көп ұлтты мемлекет ретінде этнопедагогикалық тәсіл тек зерттеу спектрінде ғана емес, сонымен қатар білім беру тәжірибесінде де кеңінен қолданылады. Бүгінгі таңда дәстүрлі біліммен қатар этнодидактика (Ф. Г. Ялалов және т. б.), этнопедагогикалық менеджмент (Е. П. Жирков, Е. И. Михайлова және т. б.), этносаралық толеранттылықтың этнопедагогикасы (Ш. М. Арсалиев және т. б.), этнопедагогикалық антропология (Л. К. Рахлевская және т. б.), поликөркемділік тәрбиенің этнопедагогикасы (О. Л. . Морева және т. б.), салыстырмалы этнопедагогика (Л. И. Федорова) сияқты этнопедагогикалық білімнің жаңа бағыттары айқындалды.

Қазақстанда қазіргі кезеңде тәрбие мәселесін халықтық педагогика құралдарымен шешуде теориялық-әдістемелік ізденіс жалғасуда (С. К. Қалиев, С. А. Ұзақбаева, Р. К. Дюсембинова, Б. А. Әлмұхамбетов, Р. К. Төлеубекова, К. К. Шалғынбаева А. С. Әмірова, Ш. М. Мұхтарова, Т. А. Левченко, Т. К. Жанкүл, М. К. Ибраева және т. б.); этномәдени білім беру мәселелері (Ж. Ж. Наурызбай, Б. А. Жетпісбаева, Ш. И. Джанузакова, К. Р. Қажимова, Ж. Т. Сайымбетова); болашақ мұғалімдерді қазақ халық педагогикасын пайдалануға, оның ішінде тәрбие қызметіне даярлау мәселелері (Ж. Хасанова, Б.Ж. Мұқанова, К. Бөлеев және т. б.).

Ұлттың мәдени кодын (тіл, әдет-ғұрып, салт-дәстүр, тарих) сақтауға бағдарланған, көп мәдениетті ортада белсенді өмір сүруге, әртүрлі мәдени мағыналарды іздеу мақсатында диалогқа кіруге қабілетті адамды ұлттық мәдениетке тәрбиелеу үрдісі қазіргі әлемнің шындығына айналуға. Сондықтан болашақ мұғалімде ұлттық сана-сезімнің, азаматтықтың, гуманизмнің, толеранттылықтың, Мәдениетаралық, конфессияаралық қарым-қатынастың және т. б. жоғары деңгейін тәрбиелеу қажеттілігі туындайды.

Абай атындағы ҚазҰПУ-ның бірқатар ғалымдары (Жампейісова К.К., Хан Н.Н., Иманбаева С. Т., Пірәлиев С. Ж., Берікханова А. Е., Колумбаева Ш. Ж., Намазбаева Ж. И. және т. б.) Қазақстанның ұлттық идеясы мәнмәтінінде, этностық, көпмәдениеттік және зияткерлік тәрбиенің органикалық бірлігінде ұлттық тәрбиенің мәнін әдіснамалық негіздеді. Философиялық, мәдени, психологиялық және педагогикалық циклдер пәндерінің теорияларын, әдістері мен әдіснамаларын қорыту, жүйелеу, бірыңғай тұтастыққа нақтылау ғалымдарға "Мәңгілік Ел" ұлттық идеясын Қазақстанның жоғары оқу орындарында жүзеге асыру Тұжырымдамасын" жасауға мүмкіндік берді(2014). Бұл құжатта педагогикалық білім беру мазмұнының ұлттық компонентінің құрылымын зерттеушілердің пайымдауы берілген, "Мәңгілік Ел" ұлттық идеясының маңызды құрамдас бөлігі мәнмәтінінде болашақ педагогтердің ұлттық сана-сезімін қалыптастыру моделі құрылған және болашақ педагогтердің ұлттық сана-сезімін қалыптастырудың әдіснамалық негіздері нақтыланған.

Тәрбие-объектісі жеке тұлға болып табылатын іс-әрекет. Тәрбие субъектісі – қоғам – қоршаған орта арқылы және арнайы ұйымдастырылған білім беру жүйесінде мұғалімдер арқылы. (Козлова О. Н., 1994).

Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінің барлық деңгейлеріндегі маңызды міндеті жоғары азаматтық, рухани-адамгершілік қағидаттары, ұлттық сана-сезімі және әлеуметтік жауапкершілігі бар зияткерлік, бәсекеге қабілетті тұлғаны қалыптастыру болып табылады.

Полипарадигмалдық тәсілдің әдіснамалық ережелеріне және "Мәңгілік Ел" ұлттық идеясының үш құрамдас бөлігі мәнмәтінінде болашақ педагогтың ұлттық сана-сезімін қалыптастыру моделіне сүйене отырып, сондай-ақ ЖОО-ның педагогикалық процесінің әлеуетті мүмкіндіктерін анықтаған Абай атындағы ҚазҰПУның ғалымдары білім беру саласында "Мәңгілік Ел" идеясы білім беру мазмұнының ұлттық құрамдас бөлігін, оның

ішінде педагогикалық мазмұнды күшейту арқылы іске асырылуы мүмкін екенін анықтады. Педагогикалық білім беруде бұл жоғары педагогикалық білімнің мазмұнын оған ұлттық компонентті, яғни "Ұлттық тәрбие" интеграцияланған пәнін енгізу арқылы жаңартуды білдіреді. Пәннің логикасы ұлттық тәжірибеде жеке, ерекше және ортақ ұқсастықтарды анықтаудан туындайды. Этникалық, көп мәдениетті және интеллектуалды интеграцияда осы пәннің ұлттық және тәрбиелік әлеуеті ашылады.

Беляев Г. Ю. [12] өзінің ғылыми еңбектерінде тәрбие – бұл әлеуметтенудің негізгі әлеуметтік институттары мен субъектілері арқылы мұра болып табылатын іс жүзінде жүзеге асырылатын дүниетаным деген тұжырымға келеді. Сонымен бірге ғалым Л. И. Новиковамен келіседі, технократиялық әлемнің өркениеттік дағдарысы дәуірінде адамзат қоғамы эволюциясының объективті шындықтарын түсінуге және көрсетуге көмектесетін синергетикалық тәсіл тәрбиеге ерекше қызығушылық тудырады. Болашақ мұғалімнің жеке басының кәсіби қалыптасуындағы синергетикалық тәсіл өзін-өзі тәрбиелеудің, өзін-өзі ұйымдастырудың, өзін-өзі басқарудың білім беру іс-әрекетіндегі үстемдікке негізделген.

Қорытынды. Болашақ мұғалімдерді мектептегі тәрбие жұмысына мақсатты түрде дайындау үздіксіз педагогикалық білім беру жүйесіндегі кәсіби дайындықтың ажырамас бөлігі болып табылады.

Этнопедагогика, философия, мәдениеттану, тарих, психология идеяларын біріктіру, тарихи жадының бірлігі, әдіснамалық мәдениет және әлеуметтік бағдарлану тұрғысынан алғанда Абай атындағы ҚазҰПУ-да болашақ педагогтарды кәсіби даярлау мазмұнына енгізілген "Ұлттық тәрбие" пәні - бұл ұлттық сана-сезімнің жоғары деңгейін қалыптастыруға, Қазақстан Республикасында жаңа әлеуметтік-мәдени жағдайлармен, тәрбие тәжірибесімен сұранысқа ие. Болашақ педагогтардың тәрбие іс-әрекеті мен бәсекеге қабілеттілігін қалыптастыруға бағытталған жаңа феномен.

Болашақ педагогтың бәсекеге қабілетті тұлғасын қалыптастыру болашақ педагогтарды оқыту мен тәрбиелеуге полипарадигмалдық тұжырымдамаға, полипарадигмалдық тәсілге негізделген бәсекеге қабілетті педагогикалық білім беру жүйесінде ғана мүмкін болады.

Болашақ педагогтарды тәрбие жұмысына даярлаудың полипарадигмалдық тәсілінің маңызды құрамдас бөліктері: 1) тұлғаға бағдарланған; 2) гуманистік; 3) мәдениеттану; 4) функционалдық-құзыреттілік; 5) білім берудің синергетикалық парадигмалары, сондай-ақ аксиологиялық, этнопедагогикалық, этномәдени, полимәдени тәсілдер [13] болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2020 – 2025 годы, Нур-Султан, 2019.

2. Концептуальные основы воспитания в условиях реализации программы «Рухани жаңғыру», Нур-Султан, 2019г.

3. Ткачёва Аэлита Николаевна. Готовность современного учителя к воспитательной деятельности и развитие системы подготовки педагогов к организации воспитательного процесса // Социальная педагогика. 2012. №2.

URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gotovnost-sovremennogo-uchitelya-k-vospitatelnoy-deyatelnosti-i-razvitie-sistemy-podgotovki-pedagogov-k-organizatsii-vospitatelnogo> (дата обращения: 20.06.2021).

4. Колесникова И. А. Теоретико-методологическая подготовка учителя к воспитательной работе в цикле педагогических дисциплин: Дис. ... д-ра пед. наук. СПб., 1991. 495 с. <https://www.dissercat.com/content/teoretiko-metodologicheskaya-podgotovka-uchitelya-k-vospitatelnoi-rabote-v-tsikle-pedagogich>

5. Абибулаева Айжан Будановна. Теоретико-методологические основы профессиональной подготовки будущих учителей к воспитательной работе. 13.00.08 -

Теория и методика профессионального образования. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора педагогических наук, Алматы, 2004. <http://diss.seluk.ru/av-pedagogika/798772-1-teoretiko-metodologicheskie-osnovi-professionalnoy-podgotovki-buduschih-uchiteley-vospitatelnoy-rabote>.

6. Байбородова Людмила Васильевна, Груздев Михаил Вадимович, Харисова Инга Геннадьевна Подготовка будущих педагогов к воспитательной деятельности // Ярославский педагогический вестник. 2018. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/podgotovka-buduschih-pedagogov-k-vospitatelnoi-deyatelnosti> (дата обращения: 21.04.2021).

7. Бильданова В.Р., Шагивалеева Г.Р. Компетентный подход как важное условие в профессиональной подготовке будущих учителей // В сборн.: Проблемное обучение в современном мире. VI Международные Махматовские чтения: сборник статей -2016. с. 612-617.

8. Жигорева М.В., Пантелева Л.А. Компетентный подход как основополагающий фактор в профессиональной подготовке учителя-логопеда стандарта и мониторинг в образовании. 2016. т. 4. № 5. - с. 50-54.

9. Рахметова Н., Сандибаева Ж., Калабаева Д. Педагогические условия формирования компетентности будущих педагогов профессионального образования // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2016, № 4-5. – С. 987-990; URL: <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=9118> (дата обращения: 20.06.2021).

10. Селиванова Наталия Леонидовна, Степанов Павел Валентинович, Степанова Ирина Викторовна Теоретические основы подготовки будущих педагогов к воспитательной деятельности в системе общего и дополнительного образования // Вестник ПСТГУ. Серия 4: Педагогика. Психология. 2018. №49. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/teoreticheskie-osnovy-podgotovki-buduschih-pedagogov-k-vospitatelnoy-deyatelnosti-v-sisteme-obshchego-i-dopolnitelnogo-obrazovaniya> (дата обращения: 20.06.2021).

11. Бондин В.И., Марченко М.В. Актуальные аспекты гуманизации современного образования. // Интернет журнал «Мир науки» 2017, Том 5, № 4 <http://mir-nauki.com/PDF/14PDMN417.pdf> (доступ свободный)

12. Беляев Г.Ю. Эволюция стратегий воспитания в современной гуманитарной культуре // Отечественная и зарубежная педагогика. 2016. №1 (28). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-strategiy-vospitaniya-v-sovremennoy-gumanitarnoy-kulture> (дата обращения: 19.06.2021).

13. Жампеусова К.К., Хан Н.Н., Колумбаева Ш.Ж. Полипарадигмальный подход как методологическая основа формирования конкурентоспособного высшего педагогического образования // Педагогика и психология: научно-методический журнал КазНПУ им. Абая. - 3(36) 2018-с 5-18.

References:

1. Gosudarstvennaya programma razvitiya obrazovaniya i nauki Respubliki Kazahstan na 2020 – 2025 gody, Nur-Sultan, 2019.

2. Konceptual'nye osnovy vospitaniya v usloviyah realizacii programmy «Ruhani zhaңғуru», Nur-Sultan, 2019g.

3. Tkachyova Aelita Nikolaevna Gotovnost' sovremennogo uchitelya k vospitatel'noj deyatel'nosti i razvitie sistemy podgotovki pedagogov k organizacii vospitatel'nogo processa // Social'naya pedagogika. 2012. №2.

URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gotovnost-sovremennogo-uchitelya-k-vospitatelnoy-deyatelnosti-i-razvitie-sistemy-podgotovki-pedagogov-k-organizatsii-vospitatelnogo> (data obrashcheniya: 20.06.2021).

4. Kolesnikova I. A. *Teoretiko-metodologicheskaya podgotovka uchitelya k vospitatel'noj rabote v cikle pedagogicheskikh disciplin: Dis. ... d-ra ped. nauk. SPb., 1991. 495 s.* <https://www.dissercat.com/content/teoretiko-metodologicheskaya-podgotovka-uchitelya-k-vospitatelnoi-rabote-v-tsikle-pedagogich>)
5. Abibulaeva Ajzhan Budanovna. *Teoretiko-metodologicheskie osnovy professional'noj podgotovki budushchih uchitelej k vospitatel'noj rabote. 13.00.08 - Teoriya i metodika professional'nogo obrazovaniya. Avtoreferat dissertacii na soiskanie uchenoj stepeni doktora pedagogicheskikh nauk, Almaty, 2004.* <http://diss.seluk.ru/av-pedagogika/798772-1-teoretiko-metodologicheskie-osnovi-professionalnoy-podgotovki-buduschih-uchiteley-vospitatelnoy-rabote>.
6. Bajborodova Lyudmila Vasil'evna, Gruzdev Mihail Vadimovich, Harisova Inga Gennad'evna *Podgotovka budushchih pedagogov k vospitatel'noj deyatel'nosti // Yaroslavskij pedagogicheskij vestnik. 2018. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/podgotovka-buduschih-pedagogov-k-vospitatelnoi-deyatelnosti> (data obrashcheniya: 21.04.2021).*
7. Bil'danova V.R., Shagivaleeva G.R. *Kompetentnostnyj podhod kak vazhnoe uslovie v professional'noj podgotovke budushchih uchitelej //V sborn.: Problemnoe obuchenie v sovremennom mire. VI Mezhdunarodnye Mahmutovskie chteniya: sbornik statej -2016. s. 612-617.*
8. Zhigoreva M.V., Panteleeva L.A. *Kompetentnostnyj podhod kak osnovopolagayushchij faktor v professional'noj podgotovke uchitelya-logopedastandarty i monitoring v obrazovanii. 2016. t. 4. № 5. s. 50-54.*
9. Rahmetova N., Sandibaeva Zh., Kalabaeva D. *Pedagogicheskie usloviya formirovaniya kompetentnosti budushchih pedagogov professional'nogo obrazovaniya // Mezhdunarodnyj zhurnal prikladnyh i fundamental'nyh issledovanij. – 2016, № 4-5. – S. 987-990; URL: <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=9118> (data obrashcheniya: 20.04.2021).*
10. Selivanova Nataliya Leonidovna, Stepanov Pavel Valentinovich, Stepanova Irina Viktorovna *Teoreticheskie osnovy podgotovki budushchih pedagogov k vospitatel'noj deyatel'nosti v sisteme obshchego i dopolnitel'nogo obrazovaniya // Vestnik PSTGU. Seriya 4: Pedagogika. Psihologiya. 2018. №49. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/teoreticheskie-osnovy-podgotovki-buduschih-pedagogov-k-vospitatelnoy-deyatelnosti-v-sisteme-obshchego-i-dopolnitelnogo-obrazovaniya> (data obrashcheniya: 20.04.2021).*
11. Bondin V.I., Marchenko M.V. *Aktual'nye aspekty gumanizacii sovremennogo obrazovaniya. // Internet zhurnal «Mir nauki» 2017, Tom 5, № 4 <http://mir-nauki.com/PDF/14PDMN417.pdf> (dostup svobodnyj)*
12. Belyaev G.Yu. *Evolyuciya strategij vospitaniya v sovremennoj gumanitarnej kul'ture // Otechestvennaya i zarubezhnaya pedagogika. 2016. №1 (28). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-strategiy-vospitaniya-v-sovremennoj-gumanitarnej-kul'ture> (data obrashcheniya: 19.04.2021).*
13. Zhampeisova K.K., Han N.N., Kolumbaeva Sh.Zh. *Poliparadigmal'nyj podhod kak metodologicheskaya osnova formirovaniya konkurentosposobnogo vysshego pedagogicheskogo obrazovaniya // Pedagogika i psihologiya: nauchno-metodicheskij zhurnal KazNPU im. Abaya. - 3(36) 2018-s 5-18.*